

IZVJEŠTAJ ŽIRIJA

Trećeg crnogorskog salona arhitekture

Sastav Žirija Trećeg crnogorskog salona arhitekture:

Lea Pelivan

Dean Lah

Milan Đurić

Slobodan Radoman

Srđan Tadić

Žiri je konstatovao da je u pet kategorija, u kojima se dodjeljuju nagrade Salona, prijavljeno ukupno 63 ostvarenja. U dvije kategorije, koje ne konkurišu za nagrade Salona, prijavljeno je ukupno 10 ostvarenja.

Žiri je iskoristio pravo preraspodjele nagrada u skladu sa okolnostima i kvalitetom prispjelih radova.

UVODNA RIJEČ

Paraarhitektura je paralela arhitekture - sa jedne strane ona štiti arhitekturu, a sa druge strane je izaziva, kritikuje, mijenja, provocira, s ciljem da je konstantno stimuliše. Cilj paraarhitekture je da dekonstruiše i tako natjera arhitekturu da se suoči sa samom sobom, da testira svoje limite i da pogura granice u okviru kojih djeluje. Shodno temi Salona, Žiri je težio izboru projekata koji nijesu tipični, očigledni, poznati, već onih projekata koji ističu potencijal 'trenutnog' stanja u arhitekturi, koji direktno i brutalno pitaju u čemu je poenta arhitekture.

Izložba paraarhitekture, zbog dijalektičke prirode tematike, mora uroditi plodom: kako zahvaljujući ostvarenjima koje smo ocijenili kao uspješnije, tako i zahvaljujući onim koje smatramo manje uspješnim, jer i manje uspješni radovi služe procesu osvješćenja i buđenja iz nekih zalutalih trendova u dizajnu. Tako smo imali dvije-tri zanimljive i 'uspješne' realizacije, dok među projektima i enterijerima nemamo puno uspješnih radova; međutim, i oni manje uspješni radovi su, sarkastično gledano, možda i podjednako uspješni, jer nas tjeraju da se zapitamo u kakvoj sredini želimo da živimo? Da li treba samo pratiti "svjetske trendove" i prilagoditi se željama klijenata za 'mainstream-om', ili kao društvo i zajednica možemo da izguramo svoj, postojeći stil, kog treba samo malo bolje oslušnuti i dati mu prostora da se prikaže društvu.

Kako tematika paraarhitekture može doprinijeti razvoju crnogorske arhitektonske scene? Tako što će tražiti od svih učesnika Salona da sa jedne strane pogledaju direktno na ono što je trenutna situacija u crnogorskoj arhitekturi, a da sa druge strane paralelno sagledaju to što Crna Gora ima od svojih resursa - kako kvaliteta tako i nedostataka. Paraarhitektura nas uči da moramo stvoriti ambijent u kojem je imperativ jasno prikazati izazove sa kojima se susrećemo, i zatim bez bilo kakvog šminkanja, čojski i junački prikazati upravo trenutne (ne)kvalitete naše sredine. Krajnji cilj nije otvoriti dijalog – to je početni cilj bilo kog uspješnog projekta – već uspjeti zaintrigirati društvo da aktivno djeluje sa svojom sredinom. Jer upravo je cilj paraarhitekture da 'prodrma' i ispita prizmu kroz koju se arhitektura shvata, diskutuje, živi.

Slobodan Radoman

OBRAZLOŽENJE NAGRADA

► GRAND PRIX - Mašinska zgrada male hidroelektrane „Bistrica Majstorovina“

Autori: **Marko Radonjić i Marija Stanojević**

Saradnici: **Ljubiša Bošković, Uroš Karadžić, Rajka Velimirović, Bojan Bošković, Iva Drašković Kovačević, Goran Mičeta, Stefan Rakočević, Radoje Vujadinović**

Mašinska zgrada hidroelektrane, neočekivanog izmještenog urbanog naboja, izaziva, konstruira, stimulira - prolaz, boravak i kontemplaciju u šumi. Iz ovog projekta možemo naučiti da 'arhitektura' može egzistirati u svakom mjerilu i u svakoj stvarnosti.

L. Pelivan

To je objekat koji predstavlja nešto između napuštene vodenice, nuklearne elektrane i kuće, ali kako god da ga vidimo, ne možemo poreći da neobično dobro stanuje na ovom mjestu.

S. Tadić

Stvarna vrijednost ovog projekta je u njegovoj autentičnosti i jednoj gotovo konzervativnoj kontekstualnosti. Kroz distopijsku mješavinu romantičnog i brutalnog, deluje kao nešto što je pre preostalo nego što stvarno postoji.

M. Đurić

Aktuelnost i osjetljivost teme nije pokolebala želju Žirija za afirmacijom promišljene arhitekture, osobito one koja 'stanuje' u divljoj prirodi, kao što je slučaj sa ovim objektom.

S. Tadić

Male hidroelektrane bi možda mogle postati neka nova vrsta monumentalne arhitekture Crne Gore i na zanimljiv način nadomjestiti nedostatak javnih institucija koje se ubrzano transformišu kroz tipičan proces 'integracije' i 'gentrifikacije'. Hidroelektrane mogu postati atraktivne destinacije i oživjeti sredine u kojima se nalaze.

S. Radoman

U kategoriji REALIZACIJE:

► NAGRADA - Multifunkcionalni objekat Mjesne zajednice Gošići

Autor: **Ivan Milošević**

Saradnik: **Igor Žmukić**

Multifunkcionalni objekat Mjesne zajednice Gošići je jedna ostvarena namera, namera naglašene prostorne i programske javnosti, čini mi se pre-idealizovane i simbolizovane. Idealizacija ide iz naše želje (i modernističkog fenotipa) da arhitekturom kao sredstvom menjamo realni društveni kontekst. Jedini problem je što

želja uglavnom nije dovoljna a društveni kontekst uvek ostavlja svoju sliku u prostoru koji se stvara. Možda je tačnije ići ka taktilnosti i ličnom odnosu pre nego idealizaciji mada je idealizacija racionalan pristup da se stvari promene.

M. Đurić

Ovaj multifunkcionalni sklop, u gusto izgrađenoj stambenoj strukturi, na strmom terenu iako minijaturnih dimenzija, velikodušno stvara šansu za super-dinamičano i super-intenzivno iskustvo velegrada. Socijalni kondezator.

L. Pelivan

Objekat stopljen sa terenom, ambijent koji predstavlja divan kutak za sjećanje na ispunjeno djetinstvo sa boravkom vani. Kontekst jukstapozicije sa okolišom je takođe poseban. Ovdje imamo objekat koji je ujedno i polje, imamo volumetriju praznog prostora i fino korištenje geometrije parcele.

S. Tadić

U kategoriji PROJEKTI:

► **POHVALA - Restoran “Nest”**

Autor: **Nikola Novaković**

Na dramatičnoj okuci s dramatičnim pogledom, predložen je niz jednako dramatičnih sekvenci u međudnosu ovog restorana koji levitira nad liticom.

L. Pelivan

Kontekst crnogorske morfologije kao da sâm podstiče ovakve jasne geometrijske odnose i u isto vrijeme diskretnost u pojavnosti gradnje. Ovdje ne pričamo o remek djelu već o dobrom primjeru kada se već mora graditi na mjestima ovako surovo izloženim. Ovo je dobar primjer koncepta. Pohvala je više pristupu nego arhitektonici.

S. Tadić

Bez obzira na nameru autentičnosti, projekat izgleda kao sasvim očekivana i preterana reakcija na prostorni zadatak.

M. Đurić

► **POHVALA - Dom revolucije u Nikšiću**

Autori: **SADAR+VUGA (Jurij Sadar, Boštjan Vuga, Janž Omerzu, Tomaž Krištof, Tjaša Plavec, Rok Debevec, Danica Sretenović, Kenneth Woods), HHF Architects (Tito Herlach, Simon Hartmann, Simon Frommenwiler, Matija Vuković, Marta Malinverni, Mariana Santana), Dijana Vučinić, Archicon**

Autorsko djelo nastalo preradom izvornog djela čiji je autor: **Marko Mušič**

Dom revolucije u Nikšiću – intervencija na izvornom delu Marka Mušiča, reinterpretacijom prostornosti osnovnog projekta, ukidanjem njegovog narativa kao i

nekom vrstom priznanja onoga što je stvarno i moguće postaje stvarnost za sebe autonomna od onog od čega je krenula, a stigla do zatečene životnosti.

M. Đurić

Reanimacija i readaptacija nezavršenog gigantskog projekta intrigira i fascinira: stvarnost i fikcija, prošlost i budućnost se sudaraju.

L. Pelivan

S druge strane, problem sa projektom u Nikšiću je u tome što je bila velika priča, mnogo se na tome radilo i odjednom je sve "palo u vodu". Zadatak arhitekta je da projekat ne "padne u vodu" - što znači boriti se u tom procesu i pobjediti. Naravno, ideja je bila dobra, i jeste za pohvalu, ali ovo nije primjer kako treba pristupiti projektu. Moralo bi bolje i drugačije, svakako, i kao arhitekta moramo razvijati načine da to ostvarimo. Nekada je sam dizajn možda manje važan za sredinu ako uspijeva da okupi zajednicu i pokrene dijalog - tu je zadatak "para-žirija" paraarhitekture da na jedan nestandardan način ocijeni ukupnu uspješnost projekta. Pohvale se onose na navedene segmente projekata, ali ne predstavljaju primjere kako se suštinski treba raditi.

S. Radoman

U kategoriji ENTERIJERI:

► **NAGRADA - Kafe „1/3:3/4“**

Autor: ***Srdan Marlović***

Binaran, jednostavan, upečatljiv prostor.

L. Pelivan

Para-enterijer. Teško je ostvariti dobar projekat kada znamo kakvi su tipični budžeti i klijenti. Možda bi bilo interesantno tražiti od učesnika anonimne prikaze procesa dizajna, tako da se može diskutovati o promenama procesa projektovanja enterijera. Paraarhitektura je upravo vezana za proces dizajna, a ne za konačni proizvod. Druga strana paraarhitekture je ona koja nas svojim djelom pobudjuje i traži da se zapitamo da li je to što radimo pravo. Salon arhitekture je pravo mjesto da se ocijeni koji su koraci i na koji način se može dalje unaprijediti proces dizajna enterijera.

S. Radoman

Nagrada je dodeljena za tu (gotovo špansku) kontrastiranost i suptilnu suprotstavljenost elemenata u jednoj celini.

M. Đurić

Žiri je podržao 'arhitektonski enterijer', malo pročišćeniji i jasniji (po nekima i sterilniji, ali sa finom mjerom).

S. Tadić

U kategoriji ISTRAŽIVANJE I EKSPERIMENT:

► **POHVALA - APSS 2017 Temporary**

Autori: **Sonja Jankov, Đina Prnjat, Nemanja Mitrović, Janž Omerzu, Sara Simoska, Agata Skorka, Nikola Abramović, Georgios Grigoriadis, Vasilis Aloutsanidis, Chi Chun Tang, Dimitrios Chatziniolis, Ana Aleksić, Bojana Bobičić, Gosia Pawłowska, Snežana Zlatković, Miloš Đikanović, Andrew Scheinman, Dejan Todorović, Sabina Marov, Aiste Ambrazeviciute, Luka Ljumović, Ines Pajović, Kristina Savić, Lina Viluma, Miljena Vučković, Sherief Al Rifai**

Istraživanjem i eksperimentiranjem s jednostavnim elementima stvorene su specifične i složene lagane strukture/nadogradnje postojećih prirodnih i izgrađenih prostora.

L. Pelivan

APSS 2017 Temporary je ipak jedan značajan događaj u ovoj uvek upitnoj kategoriji.

M. Đurić

► **POHVALA - Radionica i škola restauracije Mezzaluna**

Autori: **Nikola Petrović Njegoš i Vuk Čvoro**

Saradnici: **Benjamin Mouton, Patrice Regnard, Zlatko Vujotić, Jacques Pellegrin, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturnih dobara, Opština Herceg Novi, Boris Ilijanić**

Radionica i škola restauracije - uvlači sudionike u praktični čin - u direktan odnos s poviješću i materijom, u realnom vremenu, u mjerilu 1:1 što je za današnje vrijeme vrlo vrijedno.

L. Pelivan

Međutim, sama radionica je nedovoljno jasna i izmešta fokus sa bitnosti (ozbiljnosti) procesa stvaranja.

M. Đurić

U prezentacijama se ne vidi jasno šta su istraživanja i gdje su eksperimenti.

S. Tadić

U kategoriji PUBLIKACIJE:

► **NAGRADA - Arhitektonska komunikacija: Objekti kulture u Crnoj Gori (1945 – 2000)**

Autorka: **Slavica Stamatović Vučković**

Intrigantna knjiga!

L. Pelivan

Korektan i informativan rad sa solidnim obimom informacija. Zapostavljanje modernog i sveukupnog nasleđa u CG je ozbiljan problem i mislimo da bi trebalo stimulisati teorijske i druge studije nasleđa od strane institucija i strukovnih udruženja.

S. Tadić

U kategoriji KONKURSNI RADOVI:

► **POHVALA - Urbanističko-arhitektonsko rješenje i Studija sa preporukama za način urbanizacije prostora Sadine**

Autori: *Anja Vučeljić, Balša Đuretić, Bojan Drljević, Filip Krgović, Jovana Delač, Martin Dabović, Nela Čvorović, Savo Radović, Stefan Đukić*

Urbanističko-arhitektonsko rješenje je kvalitetno, detaljno, dosljedno provedeno ostvarujući zadane ciljeve - kreiranja jedinstvenog, dinamičnog, fleksibilnog i interaktivnog prostora koji u svim segmentima ima karakter.

L. Pelivan

U kategoriji STUDENTSKI RADOVI:

► **POHVALA - Narativi patološkog urbanog artefakta / Studija slučaja: Jusovača**

Autorka: *Marija Čaćić*

Mentor: *Igor Maraš, Fakultet tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu*

Ovaj super-suptilan rad bavi se reanimacijom postojećeg sklopa nizom superponiranih sistema izvana i iznutra što ga čini neobično snažnim i sugestivnim.

L. Pelivan

Grafički pristup prezentaciji projekta je težnja za malo drugačijim načinom komunikacije arhitekture, zbog čega se ovaj projekat najbolje uklapa u temu paraarhitekture.

S. Radoman

Kategorija NEVIDLJIVOST - poruka i pouka Salona 2018.

Jedna od pouka ovogodišnjeg Salona se odnosi na NEVIDLJIVOST, utopljenost projekata zaštite i revitalizacije kulturnog nasleđa među drugom, pretencioznom arhitekturom prikazanih radova, a sa druge strane NEVIDLJIVOST tih intervencija koje su nam svima jako značajne.

Ovogodišnji Salon je jasno pokazao da djela koja se odnose na zaštitu, rekonstrukciju i revitalizaciju objekata zahtijevaju posebnu kategoriju, kako bi ubuduće dobila zasluženu pažnju i ravnopravan tretman.

ZAKLJUČAK ŽIRIJA

Treći salon arhitekture - pasaž nove autentičnosti

Nagrađeni radovi, 'pet-architecture' mjerila, standardnog programa, nadilaze zadano. Arhitekti promišljaju infrastrukturne prostore u gradu i u prirodi kao šansu i nužnost za - zbilju visokog metropolitanskog intenziteta, zbilju senzacije koincidencija i zbilju suočavanja s artificijelnom prirodnošću. Gotovo nasilno tematizirajući - dnevne ritmove, rituale prolaska, nametanje boravka, participaciju u događaju, voajerski pogled, arhitekti pretvaraju ove prostore u senzacije prolaska i događaja, pasaže nove autentičnosti, nove svakodnevice.

Lea Pelivan

U Podgorici, 9. aprila 2019. godine

Žiri Trećeg crnogorskog salona arhitekture:
Lea Pelivan
Dean Lah
Milan Đurić
Slobodan Radoman
Srđan Tadić